

Pisownia wyrazów z rz i ż – przypomnienie i uzupełnienie wiadomości

Na rozgrzewkę

- Wzorując się na podanych przykładach, przygotuj oryginalne napisy wyrazów z rz i ż, których pisownia sprawia Ci trudność.

plaza

śniezka

chmurzyć się

wachla

Przypomnienie

Rz piszemy:

- gdy wymienia się na r,
Przykłady:
na dworze – dwoje, lekarz – lekarstwo
- po spółgłoskach b, p, d, t, g, k, ch, j, w (wyjątki: kształt, bukszpan, pszenica, pszczoła, Pszczyna, wszyscy, gzęgółka),
Przykłady:
brzęczeć, przeprosić, drzemać, trzeć, grzebać, krzak, chrzest, ujrzeć, wrzos
- w wyrazach rodzaju męskiego zakończonych na -mistrz, -mierz, -arz, -erz (inaczej zapisujemy między innymi: garaż, pejzaż, bandaż, papierz, bagaż, makijaż),
Przykłady:
sztukmistrz, krokomierz, malarz, kołnierz
- w niektórych wyrazach, mimo że nie wymienia się na r.
Przykłady:
zdarzenie, korzystać, rząd

Ż piszemy:

- kiedy wymienia się na g, dz, h, z, ż, s,
Przykłady:
książka – księga, księża – ksiądz, drużynowy – druż, mażę – mazać, obrażać – obraźliwy, węższy – wąski
- po r, l, ł, n,
Przykłady:
sierżant, odwilż, małż, inżynier
- na początku wielu wyrazów oraz w niektórych słowach, mimo że nie wymienia się na g, dz, h, z, ż, s.
Przykłady:
żaba, żniwo, żubr, róża, ważka, mżawka

Pisownia wyrazów z rz i ż

Czas na ćwiczenia

1. Połącz czasowniki z podanymi rzeczownikami za pomocą odpowiednich przyimków i zapisz powstałe sformułowania w zeszytcie. Podkreśl *rz* wymienne.

Przykład:

śpiewam (chór) – śpiewam w chórze

gotujemy (gar)

siedzi (mur)

pracuje (biuro)

2. Do podanych słów dopisz w zeszytcie wyrazy bliskoznaczne zawierające *rz*. Za pomocą jakiej reguły objaśnisz pisownię tych słów?

nieładny – [?], spać – [?], drzeć – [?]

3. Zastąp wyróżnione wyrazy i wyrażenia rzeczownikami zakończonymi na *-arz*, *-mierz* oraz *-mistrz*. Zapisz te rzeczowniki w zeszytcie.

Wczoraj **pracownik apteki** zachęcił mnie do zakupu **przyrządu do pomiaru ciśnienia krwi**. Pomyślałem, że może być to dobry prezent dla mojego dziadka – emerytowanego **rzemieślnika zajmującego się naprawą zegarów**. Dziadkowi **Kazikowi** bardzo spodobał się upominek.

4. Uzasadnij pisownię wyróżnionych wyrazów.

Ta walizka **waży** chyba tonę.
Nie udźwignąłbym jej, nawet
gdybym był **teższy**.

Podróżnik powinien być
odważny. Musi także **mężnie**
znieść trudy wyprawy.

Jutro **wyjeżdżam** do Chin.
Chyba zabiore z sobą **papuzkę**
– w końcu mówi po chińsku.

5. Dokończ wyrazy, a następnie zapisz uzupełnione zdanie w zeszytcie.

Babcia kupiła krem nawil[?], butelkę oran[?] i płytę zespołu Stare Dobre Ma[?].

6. Dobierz właściwy wyraz do każdego zdania z pary. Wyjaśnij różnicę w pisowni tych słów.

- WIERZĘ – WIEŻĘ

[?] że uda się nam dojść do celu.

Widzę [?] z czerwonej cegły.

- KARZE – KAŻE

Mama [?] mi posprzątać pokój.

Mój brat nie odzywa się do mnie – w ten sposób [?] mnie za naszą ostatnią kłótnię.

Pisownia wyrazów z rz i ż

7. Przepisz tekst do zeszytu, zastępując słowa i sformułowania podane w nawiasach wyrazami bliskoznacznymi zawierającymi ż. Określ rodzaj wpisanych słów.

Na wycieczkę w góry warto zabrać ze sobą nieprzemakalną (ubranie). W naszym sklepie rozpoczęła się właśnie (sprzedawanie czegoś po obniżonych cenach) tego typu koszulek. (Młodzi ludzie) chętnie je kupuje.

Nowa wiadomość

Ż piszemy:

w zakończeniach *-eż* i *-oż* niektórych rzeczowników rodzaju żeńskiego (wyjątki: *twarz, macierz*).

Przykłady:

kradzież, straż

8. Przepisz wypowiedź do zeszytu, uzupełniając ją rz lub ż. Podkreśl wyrazy z ż niewymiennym.

Na ?eczeni zamie[?]ali wybrać się w podróż ?. Kobieta spakowała bi[?]uterię, ?akiety i ksią[?]ki. Me[?]czyzna zaś zało[?]yl, ?ie większość ?eczy kupi na miejscu. W wyniku tych p[?]ygotowań pani zabrała oib[?]ymią walizkę, a pan – o wiele ?ejszy, niedu[?]y plecak bez stela[?]a. Na lotnisku poproszono kobietę o wypełnienie specjalnych formular[?]y dla osób p[?]ewo[?]ających ?eczy wa[?]ące więcej niż 10 kilogramów. Okazało się bowiem, ?ie pasa[?]erowie nie mogą zabierać na pokład tak du[?]ych бага[?]y.

Ortografia w praktyce

Warzyć to wyraz dawniej używany w znaczeniu *gotować*. Pochodzi on od słowa *war* oznaczającego wrzątek. Czasownika *ważyć* używamy, jeśli mówimy o ustalaniu wagi czegoś. Mleko jest *zwarzone*, gdy zepsuło się wskutek zbyt długiego gotowania, a *zważone*, kiedy ktoś sprawdził, ile ono waży.

Temat: Ortograficzne przygody z rz i ż.

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszytcie.
2. Przypomnij sobie zasady pisowni wyrazów z „rz” i „ż” (możesz wyciąć i wkleić do zeszytu tabelkę).
3. Zrób pisemnie pol. 1, 2, 3.
4. Zapoznaj się z „Nową wiadomością” (wytnij i wklej do zeszytu).

Praca domowa: pol. 6 i 8.